

9. ЈУН – 3. ЈУЛ 2022.
ГАЛЕРИЈА РТС, БЕОГРАД, ТАКОВСКА 10

PTC

КОЉА

Хтео бих, кад би то могло бити, да у једној реченици кажем све што могу рећи о вајару Николи Кољи Милуновићу.

Он је наш најоригиналнији стваралац са длетом у руци у времену после другог светског рата.

Зашто баш он? Зато што није имао неку предилекцију у глави па да по њој нешто постигне.

Он је једини наш уметник који је стварао дела мимо теоријске, идеолошке, естетичке, реформистичке, револуционарне, превратничке, друштвено ангазоване, профитабилне и политички обојене премисе.

Па шта је онда био? Анархиста, јеретички бакуњинац, фанатик апстиненцијалног подвижништва?

Не, не, ништа од тога. Коља је био недужни, безазлени реалиста. Вајао је „оно што му дође“, без питања зашто, чему, за кога. Дуне му да изваја коња. И изваја га – ено га сад на травњаку аранђеловачког парка скулптуре. А све време машта о бродовима. Да, баш је волео лађе. Па онда торњеве, вавилонске куле, тврђаве, читаве градове.

Како то?

Тако, тако, баш тако. Нико није могао ни да слути шта ће Коља следеће направити, па ни он сам. А опет, увек је *знао* шта ради. Знао је да у кратком строју стоје једно уз друго стварност и уметност. И то је знао, да стварност не мари за уметност, а да уметност стварности не дугује ништа. Само у таквом односу реалност може изгледати уметничка а уметност реална.

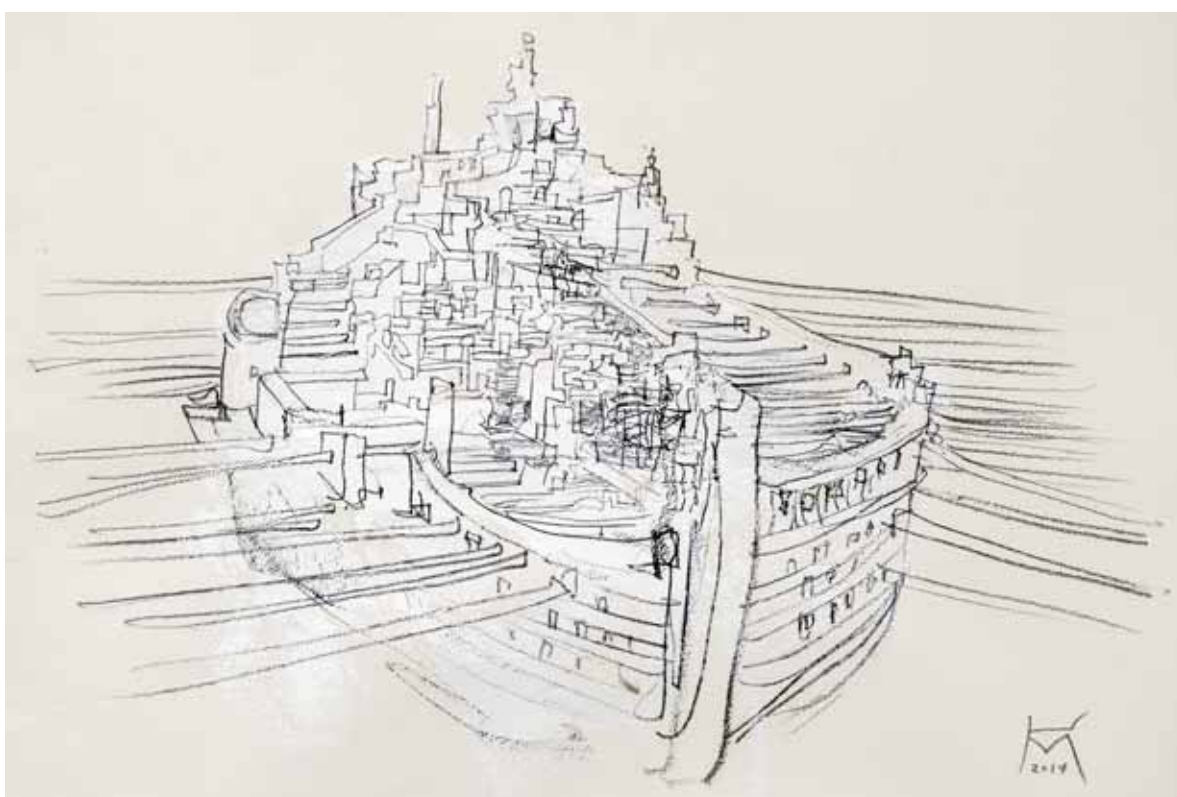
Све то на први поглед изгледа просто, лако и нормално. А у ствари, ту је место највећег искушења за сваког ко се усуди да приђе. Па дошао дотле на коњу, или бродом, или пешке, кроз капију тврђаве или у последњем сокаку града.

Ако и ви мислите да је то што је Коља урадио просто и нормално, извесно сте у праву. Али не помишљајте да је било лако...

Ђорђе Кагијевић

БРОД-ГАЛИЈА, 2014.

БРОД-ГАЛИЈА, 2014.

БРОД (БРОНЗА), 1990.

Као вајар Милуновић одабира мноштво предмета геометријског склопа да изрази оно што би назвао средином за коју је везан и личним искуством и као наследник културе којој припада. У оба случаја време све обједињује сивилом прашине, а простор удаљеним траговима сутон и звезде које нестају или се гасе...

Пеђа Милосављевић, поводом изложбе Коље Милуновића „Пролаз“ у Културном центру Београда 1980. године

ОСТАЦИ ГРАДА, 2012.

КОЉИНИ БРОДОВИ, ИЛИ О ГРАДИТЕЉУ ВАНСЕРИЈСКЕ ФЛОТЕ

Цртеж, како га је схватао чудесно даровити Коља Милуновић, могућност је надилажења стварности у језику ликовности. После великих стваралачких постигнућа у области скулптуре своје креативне снаге ангажовао је ка сликарству и временом постао наш најзнасајнији портретиста бродова. Освојио је позицију последњег градитеља пловила из снова све тражећи мирне хоризонте за лађе без сидра како би сведочио о узбурканости свог времена.

За уметника је брод метафора човечанства које је угрожено. О томе Брана Димитријевић у каталогу за једну од Милуновићевих изложби овако пише: „Када су се половином осамдесетих појавили бродови-министарства, бродови-казамати, бродови-агресори, искусног Коље Милуновића, прекаљеног и у другим формама уметничког изражавања осим ликовног, бродови-инсекти, бродови-империје, са свим знацима корозије и трулежи, овлаш али довољно назначеним колико је то допуштао цртеж, и необично промишљен, мада привидно безбрижан потез оловком, мало ко је био склон да у тим „орвеловским визијама“ сагледа будуће упорно истраживање.“ И одиста Кољино стваралачко интересовање и распитивање се све више преусмерило на „бродове тврђаве“ и „бродове затворе“. Док је у Београду стварао *Брод – Министарство* као пример беспризорне бирократије, заправо референцу на Кафкин *Процес*, 400 километара западније Арсен Дедић је певао о *Министарству страха*. Јер, то је та генерација, тај морал и тај осећај уметничке дужности да се не прећути. Људи су у таквим делима осим меланхоличног тона препознавали и важност савести у уметничком исказу. Ту нема оптимизма; људску врсту тек чекају тешке ствари. *Брод за превоз заробљеног времена*, колаж састављен од многобројних исечака из новина, поринут је у стварност док смо три месеца лупали у шерпе и ходали улицама тражећи правду за покрадене гласове на изборима. Збуњен мањком слободе и вишком маште упорно је навијао сат од носталгије, страха и наде.

А стварањем таквих пловила успостављао прецизну равнотежу између сплина стварности и уметничког пророчанства, који као да намеће поређење са поменутим „Орвеловим визијама“ или Нострадамусовим псалмима.

Милуновићеви радови, осим сведочанства о једном невероватном дару, истичу се прецизношћу цртежа и великом ерудицијом. Његови бродови пуни су симболичког значења и увек накрцани теретом различитих слојева ауторове имажинације.

Коља нам је у својим радовима оставио мајсторство чаролије: Практично је превео у естетско, а физичко у имагинативно доказујући да је умеће нужно како би крајњи резултат функционирао. Зато је заједничко физичком и имагинативном и практичном и естетском управо занат, како би нас узнео преко свемира и преко свакодневице. Путовање Кољиним бродовима је искуство друкчије од обичног. Јер је ту оно неизречено речитије. Таква је, заправо, природа његове уметности.

Волео бих да сам слепи путник на некој од тих лађа.

Петар Појовић

БАРКА, 2009.

УМЕТНИЧКИ БРАТ – УЗОР И ИНСПИРАЦИЈА

Почетком мојих студија архитектуре имао сам среће да се нађем у окружењу, могу рећи, уметничке радионице фамилије Милуновић. Тај рад није био само професионално дружење – постало је нераскидиво пријатељство. Коља нам је био старији брат и драгоцен уметнички коректор.

Дружење са Кољом и заједнички рад судбински су утицали на моје професионално, обликовно и ликовно сазревање, последично и на мој архитектонски рад и развијање одређених склоности.

Конкурси за споменичке комплексе, сајмови, рад у глини; израда модела и моделско истраживање, ручни рад – као похвала умећа руке; све је то незамењиво искуство у одрастању некога ко претендује да се бави простором.

Када говоримо о простору, Коља је према моме искуству један од ретких вајара који је архитектонски разумео и живео простор. Он је простор разумео, обликовао и стварао некако „изнутра“ – архитектонски.

За Кољу је цртеж био основна платформа и база за све следеће кораке, алиби понекад за неизведене велике структуре (артефакте). Цртежом показује изванредну антиципацију маштара.

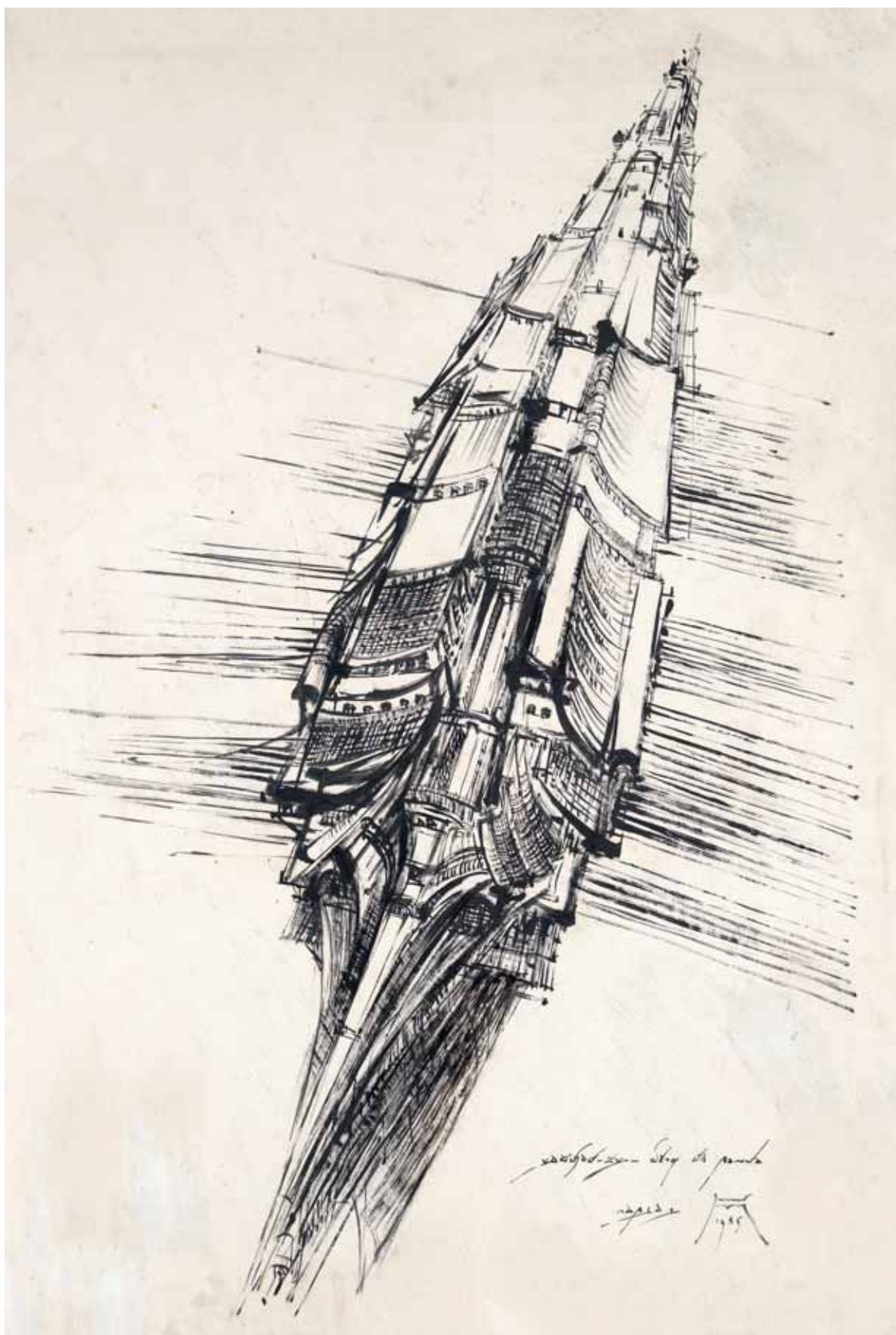
Његов вајарски поступак је нераскидиво садејство скулптуре и архитектуре са изванредним осећањем простора. Коља је судбински разумео простор, тако је и живео: „робинзонски“ у широком отвореном амбијенту, где се преплићу и живот и рад и дружења... Говорио је „ја сам човек отвореног простора – то је мој амбијент“.

Лакоћа којом је Коља радио, цртежом, вајањем или мајсторским умећењем финализације су дар само ретких.

„Коњаник“ из Парка скулптура или „Вук“ у Ваљеву, једнако као камени бродови – градови, „солунски борац“, споменици у простору, говоре о изванредној визуелној креативности и разуђеном спектру интересовања, које је нераскидиво повезано са његовом вечито упитаном личношћу. Личношћу отвореном и широком, различитих талената, истраживач нетипичних путева, козер посебног стила...

Коља је био мој не само уметнички брат, особа која природно постаје фамилија. Његов одлазак је направио безмерну празнину коју живот не може да изравна.

Арх. Брана Мијировић, проф. емеритус

КИНЕСКИ БРОД, 1985.

Кољини бродови нису зависили од конкретних морских услова. Он их је тако констру-
исао да и сад плове независно од тога да ли је море мирно или није.

*Милуџин Дедић, „Кољини бродови и сад
плове кроз сан“, Данас, 2016.*

БРОД-ГРАД (БРОНЗА), 2005.

ОТИСАК БРОДА, 2014.

А у животу треба покушати да се направи подвиг. Мора, такође, да постоји и скепса према обиљу живота. Империје су релативне, пропале су многе цивилизације. Тих осцилација човек мора да буде свестан. А, где је ту нада? У младима који долазе са фантастичном енергијом...

Коља Милуновић, интервју „Дијалог са бродовима и морем“, Политика 2009. (Б. Лијескић)

КОЉА МИЛУНОВИЋ

Рођен је у Београду 1935. године. Дипломирао скулптуру на Академији ликовних уметности у Београду 1959, магистрирао код професора Сретена Стојановића и Јована Кра-тохвила, 1961.

Био је редован члан УЛУС-а од 1961. године, од када интензивно ради на скулпту-ри, нарочито се оријентишући на скулптуру у слободном простору, а самостално и групно излаже у земљи и иностранству. Паралелно се бавио сликарством, цртежом, декоративном пластиком, активно сарађивао са архитектама у пројектима синтезе архитектуре и скулптуре.

Учествовао је на многим конкурсима и реализовао решења за споменике и дела у јавним просторима.

Добитник је многобројних награда и признања у области културе и доприноса уметности, укључујући Златни Беочуг 2007.

Преминуо је 2016. године у Београду.

ИЗБОР ДЕЛА У ЈАВНИМ ПРОСТОРИМА

- 1967. Аранђеловац, Парк Скулптура, скулптура „Коњаник“, мермер
- 1969. Београд, Споменик жртвама Бањичког логора, бетон
- 1973. Београд, Кошутњак, скулптура „Акваријус“, прилепски мермер
- 1977. Либервил, Габон, декоративна таписерија у холу конференцијске палате
- 1982. Београд, Спомен обележје „Архив КПЈ“, бронза и бетон
- 1984. Београд, ОШ „Војвода Степа“, спомен биста „Војвода Степа“, бронза
- 1987. Ваљево, споменик Вуку Караџићу, камен пешчар
- 1988. Београд, Дунавски кеј, Споменик браоницима Београда 1915, бронза и гранодиорит
- 1995. Београд, Вестибил Железничке станице Вуков Споменик, зидна скулптура „Ламент“, нерђајући челик и мермер
- 1996. Београд, Калемегданска тврђава, Плато код Победника, макета замка и двора Деспота Стефана Лазаревића, бронза
- 1999. Горња Добриња, „Брод-Манастир“, дрво
- 2001. Београд, трг Славија, спомен-плоча „Др Атанасије Пуљо“, бронза
- 2006. Тргу Жију, Румунија, „Глава Скулптора“, мермер; „Нојева барка“, травертин
- 2006. Грац, Аустрија, споменик „Johannes von Gott“, бронза
- 2007. Београд, биста Петра Лубарде, бронза
- 2007. Кикинда, „Острво“, „Стуб“, „Брод-град“, „Трг Гладијатора“, „Хлеб Со и Вино“, теракота
- 2008. Београд, Спомен-обележје погинулим војницима 1999.
- 2012. Александровац, споменик Виноградару

ЗНАЧАЈНЕ САМОСТАЛНЕ ИЗЛОЖБЕ

- 1966. Београд, Галерија Коларчевог народног универзитета, Изложба скулптура
- 1974. Чикаго, САД, Галерију „Сигнатуре“, Изложба слика и скулптура
- 1977. Париз, Француска, Galerie de Beaune, Изложба цртежа и гвашева
- 1978. Рим, Италија, Galleria Mastai, Изложба цртежа
- 1980. Београд, Галерија Културног центра, Просторне инсталације
- 1985. Цавтат, Хрватска, Клаустер фрањевачког самостана, Изложба цртежа
- 1986. Париз, Galerie de Cite Internationale des Arts, Изложба скулптура и цртежа
- 1986. Београд, Галерија Културног центра, Изложба цртежа
- 1987. Вараждин, Хрватска, Галерија Sebastian, Изложба цртежа
- 1987. Бор, Галерија Музеја рударства и металургије, Изложба цртежа и скулптура
- 1988. Дубровник, Хрватска, Галерија Sebastian, Изложба скулптура и цртежа
- 1989. Београд, Галерија Мала Капетанија, Изложба скулптура и цртежа
- 1995. Београд, Галерија Базалт, Изложба слика, скулптура и цртежа
- 2000. Београд, Галерија Енергогас, Изложба скулптура и цртежа
- 2008. Београд, Галерија Хаос, Изложба цртежа и скулптура
- 2009. Трст, Италија, Museo Civico navale, изложба цртежа, слика и скулптура
- 2009. Венеција, Италија, Galleria Bucintoro, Изложба цртежа, слика и скулптура
- 2010. Париз, Француска, Galerie Atelier Visconti, Изложба цртежа, слика и скулптура
- 2012. Париз, Француска, Galerie Atelier Visconti, Изложба цртежа слика и скулптура

Милуновић

ИЗДАВАЧ ЈМУ Радио-телевизија Србије • ЗА ИЗДАВАЧА Драган Бујошевић, генерални директор РТС; Бранислав Кланшчек, председник Управног одбора РТС • САВЕТ РТС ЗА ЛИКОВНО СТВАРАЛАШТВО Никола Мирков (председник), Зорица Шујица (потпредседник), Славица Стефановић (помоћник председника), Никола Кусовац, Ђорђе Кадијевић, Чедомир Васић, Александра Јелисавец, Софија Љубичић, Драгана Ковачић • АУТОР ТЕКСТА И ИЗЛОЖБЕ Ђорђе Кадијевић • РУКОВОДИЛАЦ СЛУЖБЕ БАШТИНА И КУЛТУРНА ПРОДУКЦИЈА РТС Александра Јелисавец • ОДГОВОРНИ УРЕДНИК ГАЛЕРИЈЕ РТС Петар Ђиновић • УРЕДНИК Ана-Марија Симоновић • ИЗВРШНИ ПРОДУЦЕНТ Славица Стефановић • УМЕТНИЧКИ ФОТОГРАФ Влада Поповић • ПРИПЕМА ЗА ШТАМПУ Предраг М. Поповић • ШТАМПА Штампарија РТС • ТИРАЖ 1.000 примерака • Београд, јун 2022.

PTC|3 @galerijarts bastinarts rts.rs